

GOSPODAR-SKI LIST V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in uprava Maribor, Slomškov trg št. 20

IZHAJA VSAKEGA PRVEGA V MESECU
Cena inseratov po dogovoru
CENA: 100 Din letno, inozemstvo 200 Din

Zadružništvo v stiski.

Občni zbor Zadružne zveze v Ljubljani dne 4. junija, ki ga je mesto odsotnega predsednika dr. Antona Korošca vodil 2. podpredsednik dr. Karel Capuder, je podal jasno sliko velikanskih naporov našega zadružništva, da ohranimo to, kar smo pridobili v desetletjih težkega dela pred svetovno vojno in po vojni.

Gospodarska in denarna kriza in zadružništvo.

Načelstveno poročilo je s kratkimi in krepkimi potezami začrtalo naš gospodarski položaj in trpljenje našega naroda na gospodarskem polju. Revščina je zavladovala na kmetih, vasi ne premorejo več za luč v zimskih večerih, naselja ne spravijo skupaj več za sol — kmetove vrednosti pa se prodajajo za vsako ceno. Vse te težke razmere našega naroda čuti tudi naše zadružništvo, zlasti v denarni krizi, ki je postala vedno težja. Zadrugarji, ki sede v načelstvih kreditnih zadrug, vedo, da je posebna bolečina našega zadružništva ta, da ima zvezane roke, ko ne more pomagati tistim, ki so vanj zaupali, ki so zbirali težko zaslužene prihranke za hude čase. Tako ne more zadružništvo, ki je organizirana samopomoč, pomagati najpotrebnejšim. Kdaj bo konec vsega tega, ne vemo.

Živeli smo v pričakovanju, da bo, ko v drugih državah, posegla vmes država, toda to se ni zgodilo. Nakopičevanje denarja je obstajalo naprej, razpoložljivi denar pa so pritegnili privilegirani denarni zavodi. Uredba o varstvu kmetov iz pretekle jeseni je samo preložila kmetu breme z ene rane na drugo, poleg tega pa je dovolila počasno likvidacijo denarnim zavodom, ki je doslej zakonito niso imeli. Vprašanje obrestne mere za kmetijske dolge je pomenilo za one zadruge, ki so delale z izposojenim denarjem, hud udarec. Glede tega, kdo je zaščiten, so se začeli ponovni spori. Ko je izšla uredba dne 22. novembra o zaščiti denarnih zavodov, je postalo aktualno vprašanje, ali ne kaže, da gre tudi naše zadružništvo, če ne vse, pa vsaj večini pod zaščito. Mnogo se je o tem razpravljalo, toda zadruge se izlepa niso mogle odločiti za tako zaščito. Nekatere zadruge pr. so spoznale, da brez zaščite ne gre. Kar se tiče Zadružne gospodarske banke, njena zamisel sega nazaj v predvojno dobo. Povojne razmere so pospešile hiter razvoj nove banke. Vse do leta 1931 je poslovanje banke stalno narasčalo. Maja 1931 je banka upravljala 1560 milijonov tujega denarja. Toda

prišla je znana kriza denarnih zavodov in bilančna vsota se je zmanjšala do letos na 330 milijonov Din. Zmanjšali pa so se tudi bančni posli in primerno seveda tudi zaslužek.

Velik je bil pomen zadružništva doslej, še večji pa bo v bodočnosti. Vsa sedanja doba govori vedno bolj za združno idejo. Papeževa okrožnica »Quadragesimo anno« je podčrtala stanovsko ureditev države in skoro pol Evrope ponavlja to misel na najrazličnejše načine. Vsem idejam stanovske ureditve države in načrtnega gospodarstva je pripravljalo in pripravljala zadružništvo pot. Kar se posebej tiče našega slovenskega zadružništva, stoji z njim in pade samozavest našega kmeta. Treba je storiti vse, da obdržimo temelje našega naroda, med katere spada tudi naše zadružništvo, močne in zdrave.

Članstvo, računski zaključek, uprava.

Število članic Zadružne zveze je lani naraslo za 10, od 663 na 673. Nanovo je pristopilo 25 članic, odpadlo pa jih je zaradi likvidacije, izključitve in konkurza 15, tako da znaša čisti prirastek 10 (leta 1932 je znašal prirastek 13). V teh številkah se zrcali tudi kriza v ustanovitvenem gibanju naših zadrug, ker so bile lani gospodarske razmere neizpremenjeno slabe.

Po skupinah so se razdelile ob koncu leta 1933 zadruge sledeče (v oklepajih podatki za l. 1932): kreditne 339 (336), mlekarske 34 (36), živinorejske 57 (57), kmetijske strojne 38 (37), zadružne elektran 23 (23), vinarske 10 (10), vodovodne 12 (12), nabavne in konzumne 82 (75), stavbinske 30 (30), obrtne 26 (28), razne 20 (17) in osrednje 3 (3). Po okoliših sodišč so se zadruge razdelile sledeče: okrožno sodišče Ljubljana 268 (268), okrožno sodišče Novo mesto 106 (105), Celje 117 (112), Maribor 162 (160) in Hrvatska 20 (20).

Primerjava računskih zaključkov za 1933 in 1932 ne kaže znatnih izprememb. Bilančna vsota se je celo povečala. Zmanjšalo pa se je lombardno posojilo pri Narodni banki, dočim je reeskont ostal neizpremenjen. Med aktivami so se zmanjšale terjatve v tekočem računu. V ostalem je bilo stanje l. 1933 naslednje (v oklepajih podatki za leto 1932, vse v milijonih dinarjev):

Aktiva: Gotovina in Poštna hranilnica 0.02 (0.02), tekoči račun 63.0 (66.3), naložba 125.0 (117.0), efekti 16.3 (16.9), tuji deleži 0.1 (0.1), nepremičnine 0.93 (0.91).

Pasiva: Deleži 1.67 (1.67), rezerve 0.48 (0.43), vloge v tekočem računu 199.4 (195.14), reeskont pri Narodni banki 2.0 (2.0), lombard pri Narodni banki 1.75 (2.012), čisti dobiček 0.03 (0.02).

Čisti dobiček je znašal leta 1933 — 33.502 Din, leta 1932 pa 17.211 Din.

Račun zgube in dobička daje to-le sliko v tisočih Din (v oklepajih podatki za leto 1932):

Dobiček: Upravni dohodki 456 (567), Narodni gospodar 26 (24), obresti 14.220 (15.903), dohodki nepremičnin 245 (238).

Zguba: Upravni stroški 1.142 (1.211), Narodni gospodar 51 (48), obresti 13.420 (15.238), stroški nepremičnin 162 (142), odpisi 117 (21), članarina Glavni zadružni zvezi 25 (25), zadružni tečaji 13 (15), čisti dobiček 17 (34).

K postavki upravni stroški bi bilo omeniti veliko zmanjšanje, ki traja že dalje časa. Zvezini upravni stroški so znašali še leta 1930 — 1.65 milijonov D, pa so se lani znižali na 1.14 mil. Din, kar je skoraj ena tretjina in dokaz zelo varčnega gospodarstva zveze.

Skupni promet še daleč ne dosega onih časov, ko je služila Zveza za denarno izravnavo med svojimi članicami. Leta 1930 je dosegel promet svoj višek z 1.251.5 mil. Din, leta 1932 je znašal še 592.3 mil. Din in se je lani skrčil na 263.2 mil. Din, kar je najnižja svota po vojni.

Soglasno je bilo izvoljeno staro načelstvo, odbor in nadzorstvo.

Upravo Zadružne zveze tvorijo:

Načelstvo: dr. Anton Korošec, Bogomil Remec, dr. Karel Cepuder, Fr. Gabrovšek, dr. Jakob Mohorič, dr. Franc Schaubach in Valentin Zabret.

Odbor: Anton Cestnik, Celje; Iv. Černoga, Zdolet; Josip Klekl, Črenšovci; dr. Josip Leskovar, Maribor; Ivan Lovrač, Podlipovica, Medija-Izlake; Jernej Podbevšek, Škofjaloka; Janez Strcin, Kaplja vas pri Komendi; dr. Dom. Žvokelj, Kamnik.

Nadzorstvo: Ignacij Zaplotnik, Ljubljana; dr. Anton Breclj, Ljubljana; J. Fatur, Radovljica; Ivar Klemenčič, Ig; Josip Osana, Ljubljana; Jakob Ramovš v Velikih Laščah; Matej Rihar, Kamnik; Martin Steblovnik, Šmartin na P.; dr. Stanko Žitko, Ljubljana.

Zamenjava obveznic vojne škode.

Na podlagi pooblastila v finančnem zakonu za leto 1934—1935 je finančni minister predpisal pravilnik za zamenjavo obveznic vojne škode, ali kakor se te obveznice uradno imenujejo: obveznice loterijske 2.5% državne rente za vojno škodo.

Da bodo lastniki še nadalje uživali vse pravice, zjamčene jim v teh obveznicah, morajo stare zamenjati z novimi. Zamenjava se bo izvršila na ta način, da se bodo za stare obveznice s talonom izdajale nove z novo kuponsko polo. Pri tej zamenjavi se bodo za predane obveznice v prvi vrsti izdajale nove obveznice večjih skupnih zneskov, seveda pa ne več, kakor znaša nominalna vrednost vseh na razpolago stavljenih obveznic.

Nove obveznice imajo kuponsko polo s 40 šestmesečnimi kuponi in so izdane v kosih po 1000, 5000 in 10.000 Din. Serije novih obveznic se začne s 5001. Vsaka serija ima 1000 števil od 1—1000. Nove obveznice so izdelane na posebno zaščitnem papirju ter je njih falzificiranje oteženo tem bolj, ker bodo tudi nove obveznice izsekane iz njih jukst po raznih krivuljah, katere naj lastniki v lastnem interesu ne poravnajo. Zamenjava je brezplačna.

Zamenjava se začne ta teden.

Zamenjava obveznic se bo začela s 14. junijem t. l. Prihodnja žrebanja dobitkov po obveznicah se bodo vršila po serijah in številkah novih obveznic. Ker se bo prvo tako žrebanje dobitkov vršilo dne 1. septembra, opozarjamo imetnike, da svoje obveznice stare emisije zamenjajo najpozneje do tega roka, ker drugače ne bodo izpolnili neobhodno potrebnih pogojev, da dobe na obveznice katerikoli dobiček.

Izplačilo obresti se bo vršilo v bodoče na podlagi kuponov z novih obveznic. Ker se prvi kupon teh obveznic plača, počenši s 1. avgustom letos, priporočamo obveznikom te rente, da v svojem interesu zamenjajo svoje obveznice pred 1. avgustom 1934.

Obveznice stare emisije s 1. avgustom t. l. izgubijo svoje pravice in ugodnosti, ki se nanašajo na obrestno in loterijsko službo in ker z ozirom na možnost zamenjave z novimi obveznicami do tega datuma ne morejo biti več predmet za amortizacijsko službo, tedaj stare obveznice, razen pravice na zamenjavo za nove obveznice, počenši s 1. avgustom t. l., ne morejo služiti za noben drug namen. Počenši s 1. avgustom se bodo na vseh domačih borzah vse transakcije v obveznicah te rente opravljale samo z novimi obveznicami. Prav tako bodo državni uradi in samouprave s 1. avgustom sprejemale v kavcijo, depozit itd. samo nove obveznice.

Zamenjava starih obveznic za nove z ozirom na zastarelost pri amortiziranih obveznicah se bo vršila do dne 31. julija 1939, od katerega dne obveznice stare emisije izgube tudi pravico zamenjave in tako ne bodo pred stavljale nobene vrednosti.

Iz prometa se potegnejo in zamenjajo vse razdane obveznice, ki se že nahajajo v prometu, izvzemši one, za katere se ugotovi, da so falzificirane, ali da so izžrebane za amortizacijo v prejšnjih letih. Vse obveznice za zamenjavo morajo imeti talon pod isto serijo in številko.

Obveznice za zamenjavo se bodo predajale brez kuponov. Onim pa, ki še niso inkasirali kupona št. 10, se priporoča, da kupon odrežejo in da ga inkasirajo. Obveznic, ki so brez talonov, davčne uprave ne smejo sprejemati v zamenjavo. Te obveznice se morejo oddvojeno od ostalih obveznic, ki imajo talone, predložiti v zamenjavo samo oddelku državnih dolgov in državnega kredita s pojasnilom, zakaj se ne predloži talon. Prav tako davčne uprave ne smejo sprejemati v zamenjavo poškodovanih, celoma zažganih, umazanih ali onih, na katerih se ne poznajo do-

volj serije in številke. Tudi take obveznice se predložijo oddelku državnih dolgov in drž. kredita, ki bo po pregledu odločil, če se morejo zamenjati.

V svrhu neoviranega poslovanja pri zamenjavi 3.200.000 komadov obveznic se priporoča, da se vsi prosilci za zamenjavo strogo držijo tega pravilnika, da ne predložijo obveznic, ki se ne bodo in se ne smejo zamenjati. Poskusi ne samo, da ne bodo koristili prosilcem, ampak bodo oškodovani, ker zamenja ne bo hitro izvršena. Poleg tega pa jim bodo še tudi za najmanjše nepravilnosti cele pošiljke obveznic vrnjene. Zamenjavo izvršuje samo oddelk državnih dolgov in državnega kredita potom oddelka na svoji blagajni ter po vseh davčnih upravah v državi.

Kako se prijavijo obveznice v zamenjavo?

Kdor zahteva zamenjavo, mora osebno s svojim podpisom dati prijavo s spiskom obveznic za zamenjavo. Če se s prijavo predložijo v zamenjavo obveznice, ki pripadajo različnim lastnikom, je dolžnost prosilcev, da v prijavi imenujejo vsakega lastnika posamezno ter označijo nominalni znesek obveznic, ki mu pripadajo.

Prijave za zamenjavo s spiskom in obveznicami stare emisije se predajo v Belgradu oddelku državnih dolgov in drž. kredita, v notranjosti države pa davčnim upravam. Osebe in ustanove iz notranjosti države morejo poslati prijave s spiskom in obveznicami za zamenjavo naravnost oddelku državnih dolgov in državnega kredita v Belgradu po pošti.

Obračamo pozornost bankam in ostalim ustanovam, ki za tuji račun sprejemajo obveznice v zamenjavo, da te obveznice sprejemajo s predstavkami, v katerih bodo točno naznačene serije in številke obveznic, ki se predajo v zamenjavo. To pomeni, da morajo lastniki tudi bankam predložiti svoje obveznice radi zamenjave na isti način, kakor bi jih predlagali davčnim upravam ali oddelku državnih dolgov in državnih kreditov. Če se pojavijo kakšne nepravilnosti, ki imajo za posledico materialno odgovornost, bo oddelk za državne dolge in državni kredit zahteval naknado škode od oseb in ustanov, ki so predložile obveznice davčnim upravam ali oddelku državnih dolgov in državnih kreditov, brez ozira, kdo so lastniki teh obveznic. Zato morajo banke in ustanove, ki za tuji račun predlagajo v zamenjavo obveznice, imeti predstavitve in spiske, da bi se mogle odškodovati.

Depoji in depoziti.

Vse ustanove in osebe, ki imajo v upravi in shrambi tuje obveznice, jih morajo predložiti v zamenjavo. Tu se razumejo vse obveznice, ki leže kot kavcija, depozit, kot lastnina mase, v lombardu, kot depot pri bankah ali sodiščih itd., vobče vse obveznice, ki se po kakršnikoli podlagi nahajajo pri državnih in samoupravnih telesih ter ustanovah, kot tudi pri zasebnih ustanovah in osebah. Vse te ustanove morajo predložiti obveznice najbližji davčni upravi kot tudi neposredno ali po pošti oddelku državnih dolgov itd.

Z ozirom na kupon št. 11, kateremu je rok 1. avgust 1934 in zastara v letu dni, če se ne inkasira, bodo vse ustanove in osebe, katere imajo v upravi tuje obveznice, materialno odgovarjale za škodo, če pravočasno ne izvršijo zamenjave. Ker je prihodnje žrebanje dobitkov dne 1. septembra, nastaja njih odgovornost od tega dne, ker zaradi neizvršene

zamenjave lastniki takih obveznic ne sodelujejo v žrebanju dobitkov.

Vsi državni uradi, samouprave in javne korporacije, banke itd., sploh vse ustanove in osebe, pri katerih se nahajajo v upravi in varstvu obveznice v kavciji, depozitu, lombardu ali depotu, odnosno na kakršnikoli osnovi, morajo po prejemu novih obveznic takoj pisмено obvestiti lastnike, katere serije in številke imajo nove obveznice, ki jim pripadajo in ki so bile prejete. Zaradi tega se priporoča onim, ki imajo obveznice spravljene tam, kjer smo že omenili, da se z vprašanji o zamenjavi ne obračajo na oddelk državnih dolgov itd. ter na davčne uprave, ampak samo na one osebe in ustanove, pri katerih se njih obveznice nahajajo.

Oddelk državnih dolgov in državnih kreditov ter davčne uprave bodo sprejemali nepretgoma stare obveznice v zamenjavo, toda pri oddelku državnih dolgov in državnih kreditov bo ves posel zamenjave prekinjen od 25. avgusta do 10. septembra letos zaradi žrebanja dobitkov dne 1. septembra. Blagajna oddelka državnih dolgov in državnih kreditov in davčne uprave bodo skušale, da vse zamenjane nove obveznice razdajo do dne 31. avgusta.

NOVICE

Požarna nesreča. V Spodnji Gorici pri Račah so pekli pri nekem posestniku kruh. Iskro iz dimnika je zaneslo na slamnato streho sosedu, kateremu je uničil ogenj gospodarsko poslopje, živinsko krmo, sode ter razno orodje.

Strela povzročila požar. V petek 15. junija je udarila strela med nevihto v gospodarsko poslopje posestnika in tesarja Alojzija Kukovca v Mestnem vrhu pri Ptuj. Poslopje je pogorelo do tal in znaša škoda 20.000 Din. Gasilci so preprečili, da se ogenj ni razširil.

V zadnjem trenutku so si oteli golo življenje. V Globokem v župniji Studenice pri Poljčanah je izbruhnil vsled slabega dimnika v noči ogenj v hiši posestnika Danila Čara. Na srečo se je prebudila še pravočasno žena, ki je zapazila nevarnost. Baš v zadnjem trenutku je zbudila moža ter hčerko, da so si rešili golo življenje. Radi pomanjkanja vode ni bilo niti misliti na gašenje. Hiša je pogorela do tal.

Smrtna nesreča. Dne 14. junija je v Medlogu pri Celju smrtno ponesrečil z motornim kolesom 30letni mehanik Iv. Grčar iz Jesenic. Zlomil si je levo roko ter se poškodoval po glavi, da mu je tekla kri iz ušes. Najbrž ga je zadela med vožnjo kap, ker je bil takoj mrtev.

Hud udarec za revno družino. V vasi Vrbje pri Žalcu si je postavil leseno in s slamo krito hišico odpušeni rudar Šestir, v kateri je bival s svojo družino. Ogenj je uničil siromaku dom in z njim vred vse, kar je imelo za revno družino kako vrednost. Zavarovalnina je malenkostna.

Padel po stopnicah in se ubil. Andr. Uranič, 48letni ključavničarski mojster v Ljubljani, je padel tako nesrečno po stopnicah svojega stanovanja, da

je takoj po prepeljavi v bolnišnico umrl.

Vlak je smrtno povozil med postajama Žabnica in Škofja Loka na Gorenjskem Franca Volčnjaka, 26letnega progovnega delavca.

Udar strele. V vasi Gozd, občina Križe na Gorenjskem, je udarila strela v gospodarsko poslopje Franca Zaplotnika, po domače Princa. Z gorečega poslopja je preskočil ogenj še na drugo, ki je bilo last sosednega posestnika, in ga upepelil. Gasilci so prepričali, da nista zgoreli še stanovanjski hiši. Zavarovalnina je le delna.

Smrtna nesreča na železniškem tiru. Na železniški progi v Mostah pri Ljubljani je našel progovni čuvaj na dvoje prerezano moško truplo. V razmesarjenem so prepoznali 23letnega brivskega pomočnika Edvarda Trebeznika, sina čevlarskega mojstra iz Ljubljane. Edvard je šel v noči po železniški progi proti Ljubljani. Srečno se je ognil brzovlaku, a zagrabil ga je na križišču tovarni vlak, ki ga je podrl in razmesaril.

Padel 10 m globoko. V Črnučah pri Ljubljani je popravljaval 13. junija streho na električnem transformatorju F. Trknar, 32letni kleparski pomočnik iz Ljubljane. Padel je s strehe 10 m globoko in obležal s strašnimi poškodbami. Poškodovan je po celem telesu, desno nogo si je zlomil tako, da je obvisel odlomljeni del samo še za kožo. Težko poškodovanega so prepeljali v ljubljansko bolnico.

Ogenj oškodoval občutno dva kmeta. Dne 13. junija je izbruhnil požar v vasi Vinica, občina Šmarjeta na Dolenjskem. Posestniku Antonu Kosu je zgorelo gospodarsko poslopje in z njim vred: par volov, dve kravi, tele ter 9 svinj. Posestniku Štrasbergerju je pogorel pod ter kleti. Obojna škoda znaša krog 100.000 Din. Ogenj so zanetili najbrž otroci.

Se ubil in utonil. Pri Sv. Jakobu ob Savi gradijo jez čez reko in so zabijali dne 16. junija z zabijačem pilote. Slučajno se je odvezala vrv, za katero so vlekli delavci. 36letni Valentin Snoj iz Brinja je padel in pri padcu je zadel ob rob čolna, se onesvestil in izginil v valovih močno narasle Save.

Komaj iz ječe in že zopet ubijalec. V Št. Jerneju pri Ločah se je zgodil zadnje dni slučaj izredne podivjanosti ter ostudne maščevalnosti. Posestnik Ferdinand Purkelt je bil pred kratkem izpuščen iz ječe radi uboja. Komaj se je vrnil domov, je že imel spor s posestnikom Iv. Bogatinom, ki ga je tožil in je bil Purkelt v Sl. Konjicah obsojen na 1 mesec zavora. Ta obravnava je Purkelta toliko razljutila, da je grozil Bogatinu med sodno obravnavo. Svoje grožnje je izpolnil dne 11. junija. Na večer omenjenega dne je prišel pred Bogatinovo domačijo in poklical gospodarja, na katerega je navalil z debelo palico. S prvim udarcem mu je zlomil roko, z drugim mu je prizadjal ob sencu 18 cm dolgo ter zevajočo rano, radi katere je udarjeni takoj po prenosu z dvorišča v hišo izdahnul. Gospodarju je priskočila na pomoč svakinja. Tej je podivjana surovina strl roko in

jo poškodoval z udarci po nogah. Ubijalca so oddali orožniki v sodne zapore v Slov. Konjice.

Prijeti nasilni vlomilci. V vasi Bukovci pod Ptujem so prijeli orožniki tri nasilne vlomilce, eden je ušel. Gre za pred kratkem iz mariborske kaznilnice odpuščene kaznjence. Priznali so svoječasni vlom v trafiko Orovič pri Treh ribnikih v Mariboru.

Hitro pod ključem. Dne 13. junija se je splazil neznanec skozi okno v vilo veletrgovca Rakuscha v Celju. Odnesele je neki Gračanki, ki je pri Rakuševih na obisku zlatnine za 12.000 Din, perilo, kovčeg in drugih reči za 4.500 Din. Še isti dan, ko si je prilastil bogati plen, je padel policiji v roke. V tem slučaju gre za 29letnega brezposelnega mizarskega pomočnika Štefana Gradišnika, ki je rojen v Leobnu in pristojen v Mežico. Pri uzmoviču so našli ukradeno ter vrnili lastnici.

Obupno dejanje. Alfred Pirh iz Maribora je služil kaderski rok v Novem Sadu. Prišel je na dopust, katerega je prekoračil več nego mesec dni in ga je vojaška oblast zasledovala kot dezerterja. Pirh se je skrival po Ljubljani in se je redno shajal s svojo izvoljenko, 20letno Zlato Komidarjevo, hčerko trgovskega zastopnika, s Starega trga v Ljubljani. Zaljubljenca sta se odpeljala iz Ljubljane v Kamnik in od tam sta krenila v planine. Visoko v Kamniških planinah sta sklenila prostovoljno smrt in je imel Pirh samokres seboj. Na Mali planini sta se naselila v pastirski koči, kjer sta prebela nekaj dni. Orožniki v Kamniku so zvedeli, kje da se skriva iskani ubežnik, in so ga šli iskat. V koči so zadeli na oba. Pirha so uklenili, Zlata pa je pri pogledu na orožniško patruljo obupno kriknila, pograbila samokres in si pognala kroglo skozi desno sence. Smrtnonevarno ranjeno so prenesli v dolino in so jo odpeljali z avtomobilom v ljubljansko bolnico, kjer pa ji ni bilo več pomoči. Nesrečna mlada človeka sta imela pri sebi razna poslovilna pisma, katera so orožniki zaplenili in izročili sodišču.

Fantovski pretep s smrtnim izidom pred sodniki. Letos dne 25. marca je prišel zidarski pomočnik Lojze Robljek iz Tenetiš pri Kranju v Gregorčevo krčmo v Tenetišah. Prisedel je k fantovski mizi, pri kateri sta bila brata Vinko in Peter Markovič. Radi razbite steklenice je prišlo do prepira ter ruvanja med Petrom Markovičem in Robljekom. Slednji je potegnil nož. Najprej je razparal Petru trebuh, nato pa je sunil še Vinka Markoviča z nožem v srce. Vinko je umrl, Petra so prepeljali v ljubljansko bolnico, kjer je izkrmavel. Ljubljansko sodišče je obsodilo dne 12. junija Robljeka na 4 leta in 6 mesecev robije. Sodniki so se postavili na stališče, da gre pri Vinku Markoviču za uboj, pri Petru pa le za prekoračenje silobrana. Peter in obtoženi sta se ruvala med seboj in je obtoženi pri samoobrambi prekoračil silobran. Robljek ni sprejel sodbe, državni tožilec je prijavil radi prenizke kazni priziv.

Zagoneten zločin. Otroci so zadeli pri nabiranju gob v gozdu nad cesto, ki pelje iz Sevnice v Mokronog, na tru-

plo neznanke. Sodna komisija je ugotovila, da je bila ženska umorjena s sekuro. Odbito je imela spodnjo čeljust ter nos in je stara kakih 35 let. Truplo je ležalo že nekaj dni in je bilo precej razpadlo. V okolici strašne najdbe ne pogrešajo nobene ženske in radi tega obstoja sum, da je prišla odkod drugod na sejm, ki se je vršil dne 1. junija v Boštajnu.

*

Razno iz Prekmurja.

Dolnja Lendava. Službeno premeščen je g. dr. Trstenjak, sreski načelnik. G. Trstenjak je bil vsled svoje pravičnosti in domačnosti po vsem našem srezu zelo priljubljen, zato ljudje po njem zelo žalujejo ter mu želijo na novem mestu mnogo sreče!

Murska Sobota. V kratkem bo pri nas otvoreno dekliško zavetišče pod vodstvom č. š. sester. Tukaj se bodo dekleta ob nedeljah naučila marsikaj lepega in vse to brezplačno.

Črenšovci. V četrtek dne 14. t. m. se je razlegalo petje po naših vaseh. Fantje so hodili v Lendavo na nabor. Nekateri vozovi so bili nad vse lepo okinčani. Fantje so se dostojno obnašali. Razmeroma jih je veliko potrjenih.

Črenšovci. Že en teden delajo zidarji v župnišču. Novi g. župnik da popravljati stanovanjsko in gospodarsko poslopje.

Nov zemljevid Prekmurja. Ob koncu tega meseca, oziroma v prvih dneh julija, bo akademik g. Joško Marčec priredil nov zemljevid Prekmurja, ki bo obsegal tudi Rabsko dolino na Madžarskem. Delo bo zelo dobro in v tem zemljevidu bodo imeli vsi kraji domači naziv, kakor jim pravijo ljudje. Zemljevid bo imel tudi razdelitev sedanjih političnih občin. Ta novo prirejen zemljevid bo stal 15 Din za akademike in 20 Din za vse ostale. Pozneje se bo zemljevid podražil za 5 Din. Ker je delo zelo dobro in natančno dovršeno, zato ga priporočamo!

*

Gospodarske revolucije-narke.

Ženski svet na Japonskem vprizarja v sedanjih letih največjo gospodarsko revolucijo, kar jih pozna Vzhod. Ženske in ne moški so ona sila, ki povzročajo ogromen razmah Japonske v industrijskem oziru. Leto za letom prodre najmanj 100.000 žensk skozi vrata raznih tvornic na Japonskem. Fabrike v našem smislu japonske tvornice itak niso, ampak fabrični zavodi, ker so poleg prostorov za stroje zgrajene tudi barake, v katerih delavke stanujejo, jedo, pijejo in spiyo. Največje industr. postojanke v japonski prestolici v Tokijo posedajo svoje lastne bolnice in trgovine.

Po japonskih predilnicah je že danes mnogo več žensk nego moških. Najmanj polovico fabriškega dela opravljajo med Japonci ženske. Prihajajo v mestne tvornice iz dežele, kjer ne dobivajo zaradi prenapolnjenosti med manjšimi kmeti ter ribiči ne dela in seveda tudi ne zaslužka.

Na Japonskem ni bistvene razlike med lastniki industrij ter delavstvom, kar se tiče načina življenja. Riž, ribe,

čaj in saki so običajna prehrana za vse sloje.

Tvorniške delavke prejemajo prehrano v fabrikah in radi tega igrajo meze v živilih važno vlogo. Fabriška delavka zasluži na Japonskem pri 10urnem delovnem času 15—17 Din dnevno. Prodajalne po tvornicah prodajajo delavstvu ži ljenjske potrebščine po lastni ceni.

Največje preglavice povzroča japonskim oblastem skrb, kako bi odkrile vedno nove zaposlitve za stalno množico se delavske množice. Japonci so narod brez prostora. Mnogo naselitvenih možnosti jim ne nudi Mandžurija; ker so tamkaj kos meglenemu podnebjju edinole Kitajci.

Kakor znano, so preplavili Japonci v zadnjem času cel svet s cenim blagom in povzročajo na polju trgovine čisto revolucije. Za vsemi temi trgovskimi prekucijami stoji japonska ženska, ki se preseli z dežele v mesto, kjer dela nekaj let, se poroči in napravi mlajšim sestram prostor v delavnici, v fabriški obednici in spalnici.

Najdaljši predor.

V prvih dnevih letošnjega decembra bo predan na Japonskem prometu na celem svetu najdaljši predor, ki je dolg 21.600 m. Delo je trajalo 16 let. Z najdaljšim tunelom bosta naravnost zvezani važni točki Namazu in Atami. Že med svetovno vojno se je pokazala potreba te zveze radi prevoza vojaštva in raznega materiala. Z gradnjo so pričeli takoj leta 1918. Delo so morali večkrat prekiniti za dalje časa radi delavskih stavk, nesreč ter potresov, ki so obiskali v tej dobi Japonsko. Pri med Japonci običajnimi najnižjimi mezdami je stal predor 1 milijardo dinarjev. V svoto niso vračunane odškodnine 160 družinam, kojih očetje so pri gradnji smrtno ponesrečili. Predor bo blagoslovil sam japonski cesar, ki se bo kot prvi peljal z vlakom skozi tunel.

Najboljša podzemeljska železnica.

Ruski inženjerji so prejeli nalog, da zgradijo pod Moskvo podzemeljsko železnico. Da izvršijo to nalogo, so obiskali vsa vlemesta po Evropi in Ameriki, ki posedajo podzemeljske prometne zveze. Po teh ogledih so napravili za Moskvo načrt, ki predstavlja za potnike tehnično popolnost ter izredne udobnosti.

Celotno železniško omrežje pod zemljo bo obsegalo 80 km. Prva linija, ki jo že gradijo, pelje pod najvažnejšimi prometnimi cestami. Izkopavati so začeli zemljo leta 1932 in prvi del te železnice bo predan prometu letos dne 7. novembra. V tem oddelu, ki je dolg 12 km, so dela močno napredovala. Začetkom leta je bilo zaposlenih 50 tisoč delavcev in to število se je dvignilo 1.

aprila že na 65.000. Povsem gotova sta od te linije 2 km in za nadaljnjih 5 km so izgotovljeni predori.

Pri gradnji prvega dela so zadeli na izredne težkoče, ker jim je udirala na raznih koncih voda. Prebivalci Moskve zasledujejo z napeto pažnjo dela in so uverjeni, da bodo gotova v naprej določenem času. Vlada je določila za gradnjo v letu 1934 350 milijonov rubljev. Sovjeti znajo Moskovčane zanimati za podzemeljsko železnico, o kateri je rekel Kaganovič, Stalinova desna roka: »Čela Moskva dela na podzemeljski železnici.« Udeležba na gradnji je tako velika, da se javlja ob sobotah popoldne na tisoče prostovoljnih delavcev.

Postaje moskovske podzemeljske železnice bodo po 165 m narazen. Vsak vlak bo imel 8 vagonov, v katerih bo imelo prostora in sicer v vsakem vlakcu po 200 oseb. Ko bo promet na višku, bo vozil vsako minuto en vlak; na ta način bo omogočeno, da bo odpremila ena postaja tekom ene ure 120.000 ljudi. Skraja bodo obratovali vsi vlaki z isto bržino. Pozneje bodo vpeljali po vzgledu Njujorka posebne linije z ekspresnimi vlaki.

Vagoni in motorji za pogon bodo ruski izdelek. Na to dejstvo polagajo Rusi posebno važnost, čeravno ne prikrivajo, da bodo v tvornicah za obrat podzemeljske železnice zaposleni angleški in ameriški inženjerji.

Pri moskovski podzemeljski železnici se bodo ognili vsem nedostatkem, katere so opazovali skozi leta po drugih vlemestih in bi naj bila podzemeljska železnica v Moskvi pravo tehnično čudo.

Leta 1917 je imela Moskva 1.700.000 prebivalcev. Omenjeno število se je dvignilo leta 1933 na 3.600.000. Radi tolikega porasta prebivalstva so se pojavile težkoče glede vsakdanje nadzemeljske vožnje delavstva, uradnikov in uslužbencev po Moskvi na delo. Namen nove podzemeljske železnice je: razbremenitev dosedanjega osebnega prometa.

Brezžične oddajne postaje za stratosfero.

Razvoj brezžičnega brzojava ali radija napreduje malodane dnevno s tako naglico, da se ne moremo napredku dovolj načuditi. Radio-iznajditelji so vrgli na trg takozvano »radio-sondo«, ki presega po svoji pripročnosti in zmoglosti vse, o čemur so sploh kedaj sanjali na polju brezžičnega brzojava.

Radio-sonda obstoji iz avtomatično delujočega kratkovalovnega oddajnega aparata, ki ni večji kot škatla za smodke ter tehta par sto gramov. Ta aparat pritrdijo na balon iz gumija in ko se dviga v stratosfero ali izredne zračne višine, beleži med potjo višino ter temperaturo in oznanja oboje na zemljo — brezžičnim putem.

Kot nosilec oddajnika služi balon, ki je napolnjen z vodikom. Pri dviganju

v stratosfero povečuje svoj obseg odgovarjajoče pojemajočemu pritisku zraka in sicer tako, da poseda v višini 20.000 metrov 90 kubičnih metrov vsebine. Dviganje še višje nego 20 km je omejeno na ta način, da se balon v omenjeni višini razpoči. V trenutku eksplozije se razgrne padalo, ki ponese oddajni radio-aparat nepoškodovan nazaj na tla. Pretežno večino oddajnikov zopet najdejo in jih izročijo taisti vremenski opazovalnici, koje naslov je zabeležen na aparatu. Na ta način javljena višinska temperatura ima to dobro, da jo oznanja balon že med dviganjem. Največje važnosti bo ta nova iznajdba za raziskovanje severnih krajev.

Najnovejša pridobitev brezžičnega prenosa.

Znameniti iznajditelj Nikola Tesla že dela dolgo na prenosu električne moči po brezžični poti. Svoje poskuse hoče izpopolniti na ta način, da bo napravil v premikanje brezžično iz električne centrale železnico. Sedaj dela za javnost še prikriti poskuse na železniški progi, ki je v območju Niagara-vodopada ter dolga 60 km. Na to razdaljo bo v kratkem obratoval vlak, ki bo dobival za pogon električno silo brezžičnim putem iz centrale. Amerikanski znanstveni krogi zasledujejo Teslove poskušne vožnje z največjim zanimanjem.

Aniviardi.

V švicarskem kantonu Wallis živi čudno ljudstvo: Aniviardi. Po ustnem izročilu bi naj bili potomci divjih Hunov, onega plemena, ki je povzročilo z vpadom v Evropo leta 375 po Kr. r. preseljevanje narodov. Aniviardi je danes še 2000. Aniviardski kmet poseda do deset na kole postavljenih bivališč. Vsako od teh bivališč je zgrajeno po hunskem načinu v raznih višinskih legah. Večkrat na leto naložijo Aniviardi svoje imetje na vozičke. Po 3 meseke izžrebajo in ti ostanejo doma, da čuvajo naselbino. V narodu Aniviardov tiči nagon potovanja. Preživljajo se z vinogradništvom in poljedelstvom. Celotna naselbina je skupna last in jo tudi obdelujejo z združenimi močmi. Od izkupička prejme vsak svoj delež po delu ter potrebi. Vino in žito sta ponos Aniviardov. Vsako leto izvolijo vinogradnega oskrbnika. Ta razdeli posamezne delovne okraje in preiskuje ukleteno vino. Aniviardi pustijo vino po 20 do 30 let v kletih. Posedajo pa celo po 60 let stara vina. Nad vinogradnim oskrbnikom, ki predstavlja važno osebnost, je plemenski starešina. V skupnem činu z viniarskim oskrbnikom je še poštar.

Aniviardi imajo v kantonu svojo posebno občino, kateri načeljuje od naroda na gotovo dobo izvoljeni starešina.